

Με τα χέρια ματωμένα από τα θύματα των «στατιστικών λαθών» πάνω στην ολόμαυρη ράχη της Γιουγκοσλαβίας, οι εκπρόσωποι του Βορειαντλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organisation - NATO = Οργάνωση Συμφώνου Βόρειου Ατλαντικού) μαζεύτηκαν στις 24 Φεβρουαρίου 1999 στην Ουάσινγκτον για να γιορτάσουν τα πενήντα χρόνια από την ίδρυση της συμμαχίας. Με την ευκαιρία, υποδέχτηκαν επίσημα τα τρία νέα μέλη (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία) και συζήτησαν την αλλαγή του στρατηγικού δόγματος της συμμαχίας, καθώς τίποτα πια στον κόσμο δεν είναι ίδιο με τότε, όταν δημιουργήθηκε. Ούτε άλλωστε εφαρμόστηκε ποτέ το αμυντικό δόγμα, πάνω στο οποίο το NATO στηρίχθηκε. Όλες του οι «θερμές» επεμβάσεις του είχαν να κάνουν με επιθετικές κινήσεις και με διευθετήσεις που έναν και μόνον εξυπηρετούσαν: Τον «θεματοφύλακα του ελεύθερου κόσμου», Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Μέσα από τα συντρίμια του Β' Παγκοσμίου πολέμου, η Ευρώπη προσπαθούσε να ανασυγκροτηθεί μοιρασμένη στα στρατόπεδα των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης. Το σχέδιο Μάρσαλ φάνταζε ως η αιχμή του αμερικανικού δόρατος που με όπλο το χρήμα για την ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση επιχειρούσε τη διείσδυση στη γηραιά ήπειρο. Το αμερικανικό φλερτ με την ηττημένη Γερμανία οδήγησε Βρετανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο και Ολλανδία στη δημιουργία του αντιγερμανικού δυτικοευρωπαϊκού μπλοκ (Βρυξέλλες, 17 Μαρτίου του 1947) που πρόβλεπε την «αυτόματη» επέμβαση των εταίρων, αν κάποια από αυτές τις χώρες δεχόταν επίθεση «από οποιονδήποτε».

Οι Αμερικανοί βρήκαν βολική αυτή τη μαγιά και θέλησαν να την εκμεταλλευτούν, δημιουργώντας ένα μπλοκ γίγαντα, που θα αποτελούσε το ανάχωμα στη σοβιετική διείσδυση προς τα δυτικά. Το ιδεολογικό υπόβαθρο είχε δοθεί από τον παροπλισμένο πια Ουίνστον Τσόρτσιλ που ως ιδιώτης, ένα χρόνο νωρίτερα (4 Μαρτίου του 1946), σε λόγο του στο Φούλτον του Μιζούρι, με τον Αμερικανό πρόεδρο Τρούμαν στο ακροατήριό του, είπε για το ανατολικό μπλοκ:

«Πάνω από την Ευρώπη έπεσε ένα σιδηρούν παραπέτασμα».

Ο «ψυχρός πόλεμος» μόλις είχε αρχίσει. Οδηγούσε με γοργούς ρυθμούς προς μια νέα θερμή αναμέτρηση και η Γερμανία αναδεικνυόταν σε υπέρτατο σύμμαχο. Ο αποκλεισμός του Βερολίνου από τους Σοβιετικούς στάθηκε μια καλή αφορμή. Η νικημένη Γερμανία (η δυτική) βρέθηκε στο σχέδιο Μάρσαλ (9 Φεβρουαρίου του 1948), ενώ ο Κόνραντ Αντενάουερ εκλεγόταν στις 9 του Σεπτεμβρίου.

Η πολιτική συγκρότηση των δυτικών κρατών ξεκίνησε με τη δημιουργία της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης (28 Μαρτίου του 1949), ενώ ήδη είχε εξασφαλιστεί η εθνική και οικονομική αναγέννηση της Δυτικής Γερμανίας.

Όμως, με τη Γερμανία «υπό κατοχήν», οι Αμερικανοί μπόρεσαν εύκολα να πείσουν τους εταίρους του αντιγερμανικού συνασπισμού ότι «ο εχθρός είναι η Σοβιετική Ένωση». Μια βδομάδα μετά το χτίσιμο του Συμβουλίου της Ευρώπης, δημιουργήθηκε το NATO. Στις αρχικές πέντε χώρες προστέθηκαν οι ΗΠΑ και ο Καναδάς από την αμερικανική ήπειρο και οι Δανία, Ισλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία και Ιταλία από την Ευρώπη. Προσωρινή έδρα ορίστηκε το μέγαρο Καγιό στο Παρίσι, απέναντι στον πύργο του Άιφελ. Οι υπογραφές των πρώτων δώδεκα υπουργών Εξωτερικών έπεσαν στις 4 Απριλίου του 1949.

Ακριβώς έναν μήνα αργότερα, στις 8 Μαΐου του 1949, οι Γερμανοί ψήφισαν το σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η «ενδιάμεση κατάσταση» διάρκεσε δυο χρόνια: Η λήξη της εμπόλεμης κατάστασης υπογράφηκε στις 9 Ιουλίου του 1951 και η αποχώρηση των δυτικών δυνάμεων κατοχής ολοκληρώθηκε στις 26 Μαΐου του 1952. Το «γερμανικό οικονομικό θαύμα» είχε δρομολογηθεί νωρίτερα.

Στην Ελλάδα, η μετά τον εμφύλιο άρση του στρατιωτικού νόμου δημοσιεύτηκε στις 9 Φεβρουαρίου του 1950. Οι εκλογές (22 Μαρτίου του 1951) ανέδειξαν κυβέρνηση με εναλλασσόμενους πρωθυπουργούς τον Νικόλαο Πλαστήρα και τον Σοφοκλή Βενιζέλο. Η Ελλάδα μπήκε στο NATO στις 15 Μαΐου του ίδιου χρόνου (η απόφαση της Βουλής, 18 Φεβρουαρίου του 1952), μαζί με την Τουρκία, ενώ η προσχώρηση και της Ισπανίας ανέβασε τους εταίρους σε 15.

Η σοβιετική απάντηση με το Σύμφωνο της Βαρσοβίας ήρθε κάπως αργά (14 Μαΐου του 1955), όταν στο NATO είχε μπει και η Δυτική Γερμανία. Εκεί, τα πράγματα δεν προχώρησαν με την ίδια ομαλότητα. Στην Πολωνία αρχικά και στην Ουγγαρία έπειτα αλλά πιο δραματικά, εκδηλώθηκαν εξεγέρσεις ενάντια στη μετατροπή των κρατών αυτών σε δορυφόρους. Το NATO απλά παρατηρούσε τις εξελίξεις.

Στα επόμενα χρόνια, τα όπλα του NATO μπήκαν αποκλειστικά στην υπηρεσία των ΗΠΑ και χρησιμοποιήθηκαν για την επιβολή δικτατοριών πρώτα στην Τουρκία (1960) κι έπειτα στην Ελλάδα (1967). Η ενδοσυμμαχική ανταρσία εκδηλώθηκε από τον στρατηγό Ντε Γκολ που, αρνούμενος να παίζει το χαρτί των Αμερικανών, έβγαλε τη Γαλλία από το στρατιωτικό σκέλος της συμμαχίας, αφήνοντάς την όμως μέσα στο κέντρο των αποφάσεων. Η έδρα μεταφέρθηκε στις Βρυξέλλες.

Τα όπλα του NATO χρησιμοποιήθηκαν από την Τουρκία για την εισβολή στην Κύπρο. Η ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας τον Ιούλιο του 1974 έφερε τον Κωνσταντίνο Καραμανλή μπροστά στην ξαφνική νέα προέλαση των Τούρκων στην Κύπρο («Αττίλας 2»). Η εξέλιξη αυτή τον υποχρέωσε να ανακοινώσει στις 14 Αυγούστου του 1974 την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO, κατά την παλιά πρακτική της Γαλλίας. Η χώρα επανεντάχθηκε στο στρατιωτικό σκέλος στις 21 Οκτωβρίου του 1980.

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και του Συμφώνου της Βαρσοβίας (26 Φεβρουαρίου 1990) άφησε τις Ηνωμένες Πολιτείες ελεύθερες να παριστάνουν τον χωροφύλακα του κόσμου χρησιμοποιώντας τα όπλα του NATO: Στο Ιράκ αρχικά, στη Γιουγκοσλαβία στη συνέχεια. Αμυντικό πόλεμο δεν έκανε ποτέ.

(Εθνος, 22.4.1999) (τελευταία επεξεργασία, 1.3.2009)